

het zelden te zien — zelfs in België niet al te dikwijls — en zeker niet zoo volledig als thans te Rotterdam het geval was. De schilder heeft gedurende den oorlog langen tijd in Engeland gewoond en verschillende van zijne doeken zijn daar in collecties achtergebleven. Zoo werd o.m. de Hollandsche verzamelaar J. de Graaff te Londen bereid gevonden, vijf belangrijke werken over te zenden; eveneens kwamen er bruikleen van de musea te Antwerpen, Brussel en Luik. Daarenboven werden er uit Belgische particuliere verzamelingen enkele schilderijen afgestaan, en er kwamen nog doeken uit het atelier van den schilder te Mechelen, met teekeningen, monotypen en etsen — wij mogen veilig zeggen, dat wij een volledigen Woestijne vóór ons hadden, volledig, behalve dan de ontbrekende jeugdwerken, die wij eigenlijk niet kennen. De eerste indruk van de tentoonstellingsruimte was overweldigend, maar in zekeren zin ook verbijsterend: zelden zal men een modernen schilder aantreffen, die zóó ongelijk is, zoo naar alle kanten gezocht heeft en op zulk een typische wijze invloeden van buiten tracht te verwerken. Gustave van de Woestijne benadert men zeker niet gemakkelijk en niet vlug: hij eischt van ons concentratie en geduld om hem op al zijne geestelijke reizen te volgen. Ongelijk is hij en niet alleen wat houding aangaat. Hij kan ons opeens verrassen, maar hij kan even plotseling afstooten.

Zijn religieuze werk behoort tot de meest gecompliceerde problemen, welke hij ons op te lossen geeft. Overtuigd van zijne eerlijkheid, zelfs van zijn katholiek-gestemde levensbeschouwing, zet hij ons in die richting toch moeilijk te ontwarren vragen voor. Véél verder gaat hij dan b.v. een Servaes, tegen wien indertijd een vlaag van verontwaardiging opstak.

Van de Woestijne heeft een Christus aan het kruis geschilderd, die zelfs een niet-geloovige aan een blasphemie kan doen denken. Geen goddelijke berusting of kracht, die over alle leed zegeviert, evenmin: een helsche smarten lijdend mensch, waarmede Servaes ons medelijden opwekte, maar hier vreeselijke rood-beloopen en uitpuilende oogen, die eerder verschrikken dan verzoenen en ons bijna aan een dronkaard doen denken. Wel dwingend kijken zij ons aan, maar zij verheffen onzen geest niet tot het boven-aardsche, zoomin als ons hart er week van wordt. In de „Moeder der zeven Smarten” lijkt het of de schilder nóg verder is gegaan, tot een uiterste. Een buiten elke normale proportie geschilderd gelaat; de handen, die de zwaarden vastgrijpen, als doode takken en het geheel in sombere branderige tinten. Waar geschreven staat, dat O. L. Vrouw „hare oogen uitgeweend had”, daar heeft de kunstenaar deze beeldspraak volgens de letter genomen, en ook hier zijn die oogen, waaruit van smart het licht verdween, vreemde wanstaltigheden geworden.

In het algemeen komt ons de laatste periode van Woestijne niet de gelukkigste voor. Het is, of hij te veel concessies doet aan den wankelen